

Wacht tot het rode licht gedoofd is. Er kan nog een link komen!

De vrijheid op Internet meningen te uiten kent een eigen dynamiek. De alomtoegankelijkheid van het net, het gebrek aan vaste controlepunten waar censuur kan worden uitgeoefend en het spinnweb-achtige patroon van heen en weer wijzende links gaven in de begintijd het idee van een onbeperkte vrijheid. Inmiddels weten we beter. Internet lijkt een normaal medium geworden, en beperkingen van de uitingsvrijheid zijn aan de orde van de dag. Toch lijkt er een verschuiving plaats te vinden.

Van alle kenmerken van het Internet zijn de hyperlinks toch wel de meest kenmerkende. Zo schijnen alle websites met elkaar verbonden te zijn in 19 links. Op 21 juni 2002 heeft de Amsterdamse rechter Orobio de Castro hierover een opvallende uitspraak gedaan: een link naar een site met onrechtmatige informatie, direct of indirect, is zelf ook onrechtmatig. Wat betekent dit voor het web als linkenverzameling?

De bewuste verwijzing stond op de site van *Indymedia*. Indymedia.nl is een onafhankelijke nieuwssite die soms een provocerend maar in ieder geval altijd een ander geluid laat horen dan de klassieke nieuwsbronnen. Het spreekt vanzelf dat niet iedereen even blij is met het bestaan van zo'n luis in het web. Zo diende de Amsterdamse VVD-fractie in de gemeenteraad al een strafklacht in tegen Indymedia. Iemand had het gewaagd op de site een begripvolle en zelfs enigszins goedkeurende reactie achter te laten op de moord op Fortuyn. 'You did the right thing, Volkert' was de zinsnede die de liberale toorn opwekte. Hoewel 2002 een mooi jaar is voor loze strafklachten is er hier toch meer aan de hand. Een ongecontroleerd nieuwsmedium is blijkbaar toch enger dan we altijd dachten. En controle van informatie verhoudt zich slecht met het anarchistisch karakter van Internet.

In april 2002 gaf de rechter *Deutsche Bahn*, de Duitse NS, gelijk in haar zaak tegen XS4ALL. De Internet Provider moest de toegang tot een tweetal sabotage artikelen uit het tijdschrift *Radikal* blokkeren. In die artikelen werd de potentiële actievoerder uitgelegd hoe betrekkelijk eenvoudig het Duitse treinverkeer kon worden platgelegd. De rechter verwees naar de baanbrekende *Scientology* zaak uit 1996. Daarin was bepaald dat een provider die op de hoogte was gesteld van de onrechtmatigheid van bepaalde informatie die informatie terstond moest verwijderen. Vervolgens stelde de rechter simpelweg dat de informatie onrechtmatig was, zowel naar Duits als naar Nederlands recht.

Op de site van Indymedia werd kritisch geschreven over de zaak tussen Deutsche Bahn en XS4ALL. De trouwe lezers reageerden en gaven links naar plaatsen waar de Radikal site nog wel te bekijken zou zijn. Vervolgens eiste Deutsche Bahn – not amused – bij de rechter dat Indymedia die links van haar site zou verwijderen. Op 20 juni 2002 kreeg Deutsche Bahn opnieuw gelijk van de Amsterdamse rechter. In de praktijk betekent dit dat een link naar bijvoorbeeld www.google.com ook reeds onrechtmatig kan zijn. Immers, de surfer komt bij een zoekmachine waar hij door de titel van een van de beruchte artikelen (**KLEINER LEITFADEN ZUR BEHINDERUNG VON BAHNTRANSPORTEN ALLER ART**) in te tikken zo toegang krijgt tot onrechtmatige informatie.

Terecht heeft Indymedia opgemerkt dat er een groot verschil is met de zaak tegen XS4ALL. De informatie werd immers niet door Indymedia zelf aangeboden. Er was slechts sprake van een verwijzing naar een (indirecte) nieuwsbron. Dat gebeurde niet door *inline* of *frame linking* waarbij de informatie als het ware op de Indymedia site geprojecteerd zou zijn. Het gaat om

klassieke *surface links*, waarmee de surfer niet onder het wateroppervlak komt, doch slechts bij een ander webadres opduikt.

De rechter geeft aan waarom de link onrechtmatig is: 'De vraag welke vorm van hyperlinken wordt gebruikt is in dit verband niet van belang. Doorslaggevend is dat Indymedia het technisch mogelijk maakt en laat de informatie te bereiken. Of dat nu indirect of direct geschiedt is niet van belang.' En wat betekent eigenlijk 'technisch mogelijk maken'? De lezer die echter straks met I&I in de hand www.cyberpass.net/radikal/154/94.html overtipt in zijn Internet adresbalk komt ook bij de beruchte handleiding, zonder dat sprake is van een link.

De rechter voegt toe: 'In dit verband geldt dit te meer nu de begeleidende teksten bij de hyperlinks de lezer ook uitdrukkelijk oproepen naar de onrechtmatige artikelen te gaan en hen daarbij de benodigde instructies geven.' Wat zit er achter deze redenering? Moet er opzet zijn dat lezers de link volgen of is het aangeven van de mogelijkheid al voldoende?

De rechter stelt vervolgens: 'Aangezien Indymedia weet dat enkele op haar website geplaatste hyperlinks leiden tot de onrechtmatige artikelen handelt zij onrechtmatig.' Nu weet ik dat ik de lezer van dit stuk ook uitleg waar de onrechtmatige artikelen te vinden zijn, zij het nog indirecter dan in de reacties bij Indymedia.

Maar ik roep niemand op die informatie te gebruiken voor sabotage van treinen. Wel wil ik de mogelijkheid behouden in het openbaar te debateren over de vraag of de Amsterdamse rechter het goed gezien heeft. Was de informatie inderdaad van dien aard dat iedere toegang moet worden uitgesloten? Is het erg dat erop gewezen wordt waar de verboden informatie gevonden kunnen worden? Zou dat niet meer mogen, dan is er sprake van een *chilling effect* voor de vrijheid van meningsuiting.

En die koude wind voor de uitingsvrijheid waait dan niet alleen op het net. Immers, de rechter stelt Indymedia gelijk aan een ISP maar vergelijkt ook met de gewone krant. Zal Deutsche Bahn nu ook ons geliefde I&I voor de rechter dagen? De *uitkomst* van de Indymedia zaak valt op zich best te begrijpen. De motivering van het vonnis is echter onvoldoende precies en op het luie af. Bij beperkingen van de uitingsvrijheid moet helder en precies gemotiveerd worden. Door de uitspraak inzake Deutsche Bahn kan grote verwarring ontstaan. De sabotage geldt dan niet de Duitse spoorwegen, maar de uitingsvrijheid op het internet. Het licht aan het eind van de tunnel is dan de aanstormende trein van de censuur.